

Freja

Nyhetsbrev från Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens
Enhet för de areella näringarnas historia (ANH)

Ceres olika gestalter,
nr. 37. Ceres söker efter sin dotter Persefone. I den högra handen har hon en fackla och i den vänstra en vetekärve. Ceres är också Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens symbol, som du kan se längst ned till vänster på denna sida.

NYHETSREVIJ NR. 7 ÅR 2013

I NUMMER 7: Boksläpp och litteratur om jordbrukets växter

Välkomna till Freja nummer 7! En liten nyhet från och med detta nummer är att vi harmoniserat typsnittet med det som används i akademiens övriga publikationer och trycksaker – bortsett från utgåvningen i SOLMED-serien.

Här berättar vi som vanligt som vanligt om seminarier och en del nyttiga resurser för den agrarhistoriskt intresserade.

Vi har också glädjen att bjuda in till boksläpp av en ny SOLMED, *När landet kom till staden*, en antologi om lantbruksmöten och lantbruksutställningar, redigerad av **Olof Kährström**. Mer information om detta finns på nästa sida.

I förra numret bjöd vi in till ett seminarium om en bok som getts ut av Routledge, **Carin Martiins** *The world of agricultural economics. An introduction*. Seminariet var välbesökt och kretsade kring de teman boken tar upp men också processen att skriva den. Juli 2008 till våren 2013 var tiden från tanke till färdig bok. Inbjudna att diskutera boken på seminariet var bland andra **Janken Myrdal** och den brittiske ag-

rarhistorikern **Paul Brassley**. De passade på att framhålla fördelarna med en grundbok av det här slaget som visar aktörer från en rad olika verksamhetsfält vad som står på spel inom jordbruksnäringen. Och detta är enligt Paul Brassley särskilt viktigt eftersom vi lever i vad han kallade "revolutionary

times" med avseende på omvandlingen av jordbruksproduktionen.

I övrigt har vi i detta nummer valt att lyfta fram litteratur som på ett eller annat sätt tar utgångspunkt i jordbrukets olika typer av grödor.

TAKSTOLAR

Ibland kommer de kunskaper som finns nedlagda i akademiens historiska utgivning till en oväntad och i hög grad både praktisk och samtida nytta.

Stockholms universitet är en plats som ständigt förändras, inte minst rumsligt. Där universitetet nu ligger låg till exempel en gång ett experimental-fält, anlagt av en i början av 1800-talet nystartad akademi. Nya hus tillkommer och gamla hus förändras för att passa nya användningsområden. Akademiens bibliotek och arkiv har flera gånger kontaktats av arkitekter som behövt dokumentation kring något av de hus som Lantbruksakademien uppförde. Senast i raden var en byggnadsantikvarie från **Tengboms arkitektkontor**, som läst

KSLAB:S NYFÖRVÄRV!

Följ nyförvärven av litteratur [här!](#)

2013

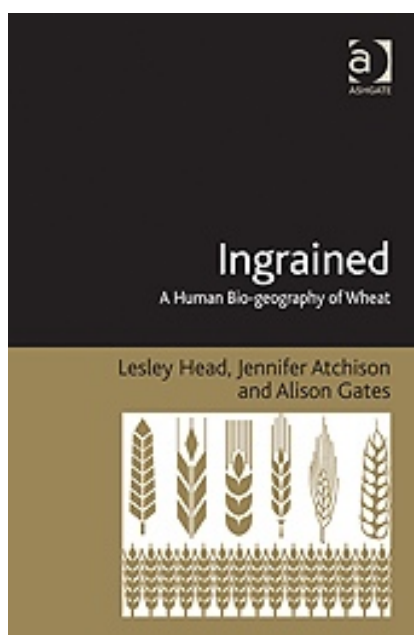
Bibliotekets öppettider: mån-ons 13–17; tors 13–19; fred stängt.
Telefon: 08-54547720; hemsida: www.kslab.ksla.se
Kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se
Ansvarig utgivare: Carl-Anders Helander

Ulrich Langes avhandling och via denna konstaterat att vi borde ha ritningar över Lantis, det vill säga lantbruksmuseet som numera bland annat är matsal för studenterna. Genom en googlesökning landade den driftige bebyggelseantikvarien i [pdf](#)-versionen av **Olof Kährströms** *Ekonomiska skildringar ur Sveriges historia*, en guide till olika typer av otryckt material i akademiens arkiv. Den utkom 2009. I den framgår att ritningar på takstolar förvaras i planschulle 11. Vilket var vad som efterfrågades.

"ATOMS IN AGRICULTURE"

Vi brukar här i Freja lite då och då påminna om **Program in Agrarian Studies at Yale University**. En av föreståndarna är **James Scott**, författare till bland annat *Weapons of the weak* från 1985 och *Seeing like a state* från 1998, som båda diskuterar olika aspekter agrara samhällen, dessas drivkrafter, dynamik och liv.

Skälet till påminnelserna är för att deras seminarium – "[colloquium](#)" – som träffas regelbundet under varje termin ofta innehåller spännande ny forskning på tröskeln att bli färdig. Denna gång vill vi särskilt passa på att uppmärksamma **Helen Currys** uppsats "[Atoms in Agriculture](#)", som är ett kapitel ur en kommande bok med titeln *Evolution Made to Order. Early Genetic Technologies in American Agriculture and Imagination*, som lades fram för diskussion den 1 november. Helen Curry arbetar annars vid universitetet i Cambridge, vid avdel-

ningen för History and Philosophy of Science. Ämnet för hennes uppsats är spännande eftersom vi i detta nummer också passar på att beklaga oss en smula över att historiska studier över agrarvetenskapen är relativt ovanliga. En del

VÄLKOMNA TILL BOKSLÄPP!

När landet kom till staden.

Lantbruksmöten och lantbruksutställningar som arenor för agrara moderniseringssträvanden i Sverige och Finland 1844–1970

TID: Torsdagen den 5 december, 18.00 till ca 20.00 (kaffe m smörgås fr kl 17.30, mingel m förtäring och dryck ca kl 20.00)

PLATS: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Drottningg. 95 B, Stockholm

ANMÄLAN (obligatorisk): Senast den 2 december via [webben](#)

PRIS: Kostnadsfritt!

(Deltagare erhåller ett friex av boken!)

Välkommen till en kväll om en för många okänd drivkraft för lantbrukets utveckling och modernisering samt också om en uppskattad sevärdhet och en omtyckt folklig upplevelse för både jordbrukare och stadsbor sedan mer än 150 år!

Långt innan de moderna lantbruksmässorna började anordnas förekom allmänna lantbruksmöten. I Sverige öppnades det första rikstäckande mötet 1846. Lantbruksmötena var då främst exklusiva sammankomster där frågor viktiga för näringens utveckling diskuterades. Med tiden förvandlades mötena till kunskapsspridande utställningar som samlade breda grupper av utställare och besökare kring maskiner, redskap och husdjur. De omfattande arrangemangen krävde oftast stadens resurser; landet kom till staden.

Lantbruksutställningarnas syfte var att modernisera, effektivisera och öka jordbruksproduktionen genom att visa nyfunna tekniska lösningar och sprida dessa till den vida krets av bondejordbrukare som dominerade näringen. I *När landet kom till staden* ges en grundläggande överblick över lantbruksmötenas och lantbruksutställningarnas historia och en genomgång av och ingångar till fortsatt forskning på området.

Under kvällen kommer bokens författare **Olof Kährström** (som också är redaktör), **Maren Jonasson**, **Mats Morell** och **Leif Runefelt** att berätta om och diskutera sina bidrag. **Carin Martiin** från avdelningen för agrarhistoria, SLU, ger sin bild av uppsatserna, boken och fenomenet lantbruksmöten.

Kvällens moderator är akademiens vice preses, Bo Andersson.

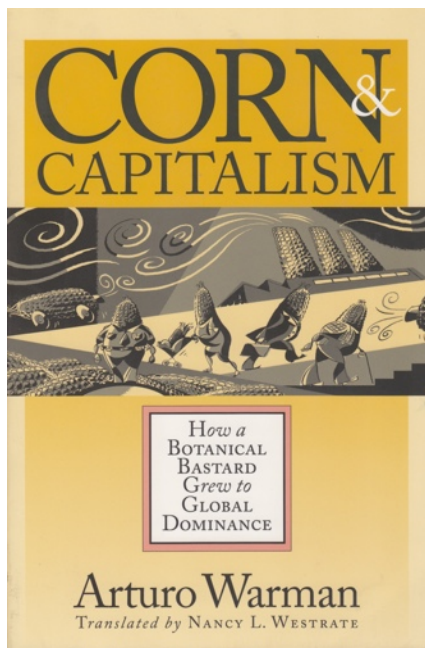
tyder dock på att intresset är på uppåt-gående.

GRÖDOR

Freja nummer 7 2012 hade djur som tema och vi berättade om vilka ingångar och typer av litteratur som biblioteket erbjuder. Vi kunde då ha presenterat den holländska konstnären **Christien Meindertsma**s bok *PIG 05049* från 2007. Det gjorde vi inte, men den är värd att uppmärksamma för att den tänder upp en rad frågeställningar som är relevanta för lantbrukets utveckling i ett industrialiserat samhälle, inte minst när det gäller kopplingen mellan produktion och konsumtion. En bok som i sig är ett slags konstverk är naturligt nog inte representativ för bibliotekets samlingar som till största delen består av traditio-

nell forskningslitteratur. Men den visar, i kondenserad form, på *alla* de olika användningsområden som en gris i det moderna samhället har. Från att ätas till att användas vid framställning av diverse olika produkter. Meindertsma's projekt är en påminnelse om sammanhanget och kulturens betydelse men inte minst om de tekniker som krävs för att omvandla en jordbruksprodukt till en ingrediens i tillverkningen av till exempel bromsar till tåg. Även om vi lever i ett samhälle där stora delar av våra livsmedel slängs bort och går till spillo, resurser förslösas, så är industrisamhället, liksom det gamla bondesamhället, bra på att ta tillvara *alla* delar av ett djur. Vi stoppar dem bara inte i munnen eller gör kläder av dem.

Det skrivs mer om domesticeringen av djur än om domesticeringen av växter. Domesticeringen av djur är många gånger mer påtaglig – tamgris i huset,

vildsvin i skogen.

Att på en generell nivå ta avstamp i växtriket och dess relation till de areella näringarna är en uppgift som är lite för stor för ett nyhetsbrev. Vi nöjer oss därför här med ett hårt beskuret urval. Översatt till SAB-systemet betyder det Qdd (Växtodlingslära), Qdda (Skörd, lagring och växtförädling), Qddb (Alternativa odlingsformer) och Qddd (Åkerbruksväxterna, där underkategorier som sädeslag, potatis, vallväxter och oljväxter återfinns). Dessa ämnen återfinns också i böcker på andra ställen. Men det finns anledning att återkomma till det.

Men det är inte bara grisen som i det moderna industrisamhället har många användningsområden som inte direkt för tankarna till jordbruk. Det gäller också exempelvis vete, vårt kanske mest mytomspunna och populära sädeslag och vars mjöl möjliggjort de mest sofistikerade bakverken.

Nu har några forskare från Australien, **Lesley Head**, **Jennifer Atchison** och **Alison Gates**, i boken *Ingrained. A human bio-geography of wheat*, som utkom 2012, tagit sig an vetet på ett delvis nytt och spännande sätt, nämligen med ett etnobotaniskt perspektiv. Om studien i den ena änden framstår som smal, det vill säga handlar endast om *ett* sädeslag, så bildar de frågor, tidsdimensioner, platser, människor, maskiner och inte minst variationer av vetet självt en bredd i den andra änden. Kopplingen mellan växten vete och dess relation till vårt brukande och användande spricker upp

till en global studie som letar sig in i en rad olika typer av aktiviteter och verksamheter. Vetets väg från jord till bord – men också andra platser – är variationsrik.

Vete är ingen liten obetydlig gröda. Den har kommit att stå för 19 procent av kaloriintaget bland människor globalt. Det är den mest betydelsefulla grödan för internationellt bistånd och den största internationella handelsgrödan, mätt i volym.

Ingrained handlar inte i första hand om att studera aggregerade aspekter av vetet utan om att tränga in och ned i den palett av företeelser där vetet korsar vår väg. Forskarna undersöker vetet och dess relation till olika typer av jordar, dess hårdighet mot torka, dess plats i olika policydokument men också han-

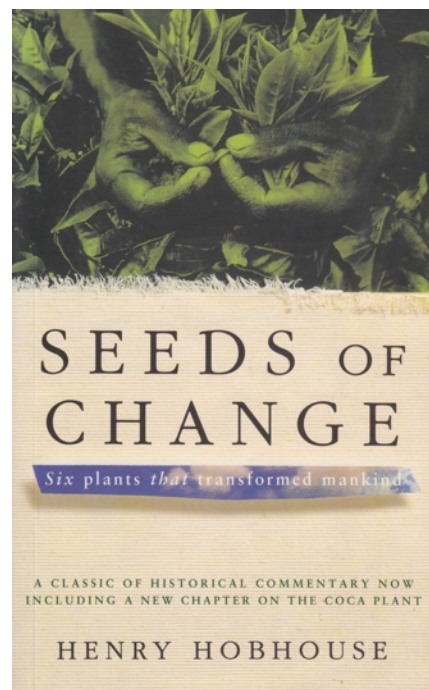
deln med vete, vetets plats i finansiella instrument, dess transportsystem, lagring, bagerinäring med mera. De har för att studera vetet i all sin variationsrikedom inspirerats av metoden *att följa* en vara eller företeelse på dess väg från x till y. Längs vägen samlas också en rad kulturella praktiker som bidrar till vetets plats på ett lika betydelsefullt sätt som dess biologiska egenskaper.

Ingrained är en slags pendang till **William Cronons** studie av Chicago, *Nature's Metropolis*, där han lyfter fram dynamiken mellan stad och land. Staden och landsbygden är delar av samma ekosystem – saker och ting färdas i båda riktningarna och är beroende av infrastrukturen, av vägar, internet, post, tidningar, teve och kunskap på olika nivåer, lagar, information och "bilder" av exempelvis den äkta bonden och det genuina landskapet, m m. *Ingrained* är med andra ord en mycket rumslig studie.

På ett liknande sätt som Christien Meindertsma visar *Ingrained* att våra moderna förhållningssätt till växter är lika variationsrika men också lika intima som fallet var i äldre samhällen. Den etnobotaniska verktygslådan fungerar utmärkt även för att studera mångfald i det moderna samhället. Denna mångfald och hur den sprider sig är också vad bokens titel försöker fånga – *ingrain/ed* – genomfärgad, inrotad, djupt förankrad, impregnera, inpräglad, ingrodd, nedärvd.

Att låta det växtliga materialet stå i centrum har så klart gjorts tidigare. Och senare. Alldeles nyligen i en [avhandling](#) från Göteborgs universitet, *Havrefolket. Studier i befolknings- och marknadsutveckling på Dalboslättan 1770-1930* av **Erik Hallberg**, som ventilerades i slutet av oktober. Tyngdpunkten för Hallberg är dock inte havret i sig utan de sociala och ekonomiska konsekvenserna av den ökade efterfrågan i mitten av 1800-talet. Han följer också vad som hände när efterfrågan minskade i slutet av 1800-talet.

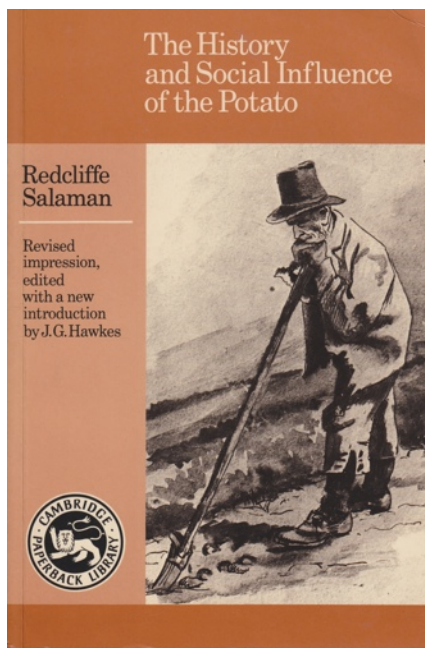
För den som på ett mer traditionellt sätt vill fördjupa sig i inte bara vete och havre utan även andra nyttoväxter och dessas historia på svensk botten, är fortfarande *Åkerns nyttoväxter* på närmare sex hundra sidor från 1959 oöverträffad. Författare är **Hugo Osvald**, professor i

växtodlingslära vid Lantbrukshögskolan, tillsammans med bland andra **Nils-Erik Persson** och **Ewert Åberg**. Osvald har också skrivit om potatisens användning och historia men även behandlat [andra](#) ämnen med relevans för agrarhistoria.

Henry Hobhouse behandlar med bred pensel och globalt perspektiv i

Seeds of change. Six plants that transformed mankind, hur ett antal grödor påverkat den mänskliga historien. Grödor-

na är [socker](#) och dess koppling till slavhandeln, *te* och utvecklingen i Kina, *bomull* och den amerikanska södern, potatis och Irlands historia, *kinin* och den vite mannens börda i Afrika samt i den senaste upplagan även cocoplantan och utvecklingen i bland annat Sydamerika.

När det gäller [potatis](#) finns en rad historiska framställningar, på flera språk. En av dessa är **Redcliffe Salamans** *The history and social influence of the potato*, som utkom första gången redan 1949 men som kommit i flera nytryck efter det. Bibliotekets ex. är från 1985 och har ett tillägg om industriella användningsområden av **WG Burton**. Salamans bok har ett globalt anslag där han går igenom potatisens ursprung och dess användning i olika sammanhang men också svält kopplad till exempelvis missväxt och sjukdomar.

Även [humle](#) har bildat utgångspunkt för flera studier, dels när det gäller själva växten, dels i en vidare mening. I *Tinged with gold. Hop culture in the United States* går **Michael Tomlan** igenom den amerikanska humleodlingen med ett såväl ekonomiskt, socialt som byggnadshistoriskt perspektiv.

Författarna till *Ingrained* betonar hur växtmaterialet förändrats över tid och på olika sätt beroende på sammanhang genom mänsklig påverkan. Ett sätt att göra detta är genom olika förädlingsmetoder. Det är också temat i **Deborah Fitzgeralds** *The Business of Breeding. Hybrid Corn in Illinois, 1890–1940* från 1990.

För den som vill ha ett lite vidare perspektiv med avseende på majs så finns **Arturo Warmans** *Corn & capitalism. How a botanical bastard grew to global dominance*. Boken utkom 1985 på spanska i Mexiko och översatt till engelska 2003. Arturo Warman, som dog 2003, var antropolog och hade flera uppdrag åt den mexikanska regeringen.

Deborah Fitzgeralds bok är intressant inte endast för att hon väljer att studera en gröda utan också för att hennes utgångspunkt bland annat är att vetenskapens roll inom jordbruket är ett eftersatt forskningsområde. Varken agrarhistoriker eller vetenskapshistoriker har riktigt tagit sig an området som därför trillat mellan stolarna. Läget är väl något bättre idag än 1990 när hennes bok utkom men det hon ser som orsaken till att just agrarvetenskapen inte beforskas i så hög utsträckning kvarstår, nämligen att den är såväl praktisk som teoretisk. Vad som intresserat henne är dels hur "ren" vetenskap blir "tillämpad" vetenskap, dels hur denna process skiljer sig från hur man inom traditionell industri har löst forskningsfrågor. Förädlingen av majs utgör alltså hennes ingång för att studera detta.

Just växtförädlingens historia har även behandlats i akademiens historiska utgivning i SOLMED-serien. Som SOLMED nummer 20 utkom 1997 *Den svenska växtförädlingens historia* under redaktörskap av **Gösta Olsson**, professor och forskningschef vid Svalöv. Den är sedan länge slutsåld men finns att ladda ned på vår [hemsida](#). Ur ett mer samhälleligt perspektiv finns också **Sven Widmalms** artikel om Svalöv och Weibullsholm under mellankrigstiden i antologin *Vetenskapsbärarna. Naturvetenskapen i det svenska samhället 1880–1950*, som han också var redaktör för och som utkom 1999.

HISTORISKA TIDSKRIFTER VID KSLAB

Det är vår ambition att så många som möjligt skall kunna följa vad som händer på forskningsfronten – eller forskningsfronterna – för de areella näringarnas historia. Därför har vi valt att lägga ut innehållsförteckningar till ett tjugotal av dessa tidskrifter i pdf-format på vår [hemsida](#). Där finns även en lista över alla de historiska tidskrifter som finns vid biblioteket.

Språken är engelska, tyska, franska och de nordiska språken. De upplagda tidskrifterna sträcker sig från år 2010 och framåt, och kommer att uppdateras löpande. Om ni hittar en artikel som ni är intresserad av, beställ den från oss

Urval av Historiska tidskrifter vid KSLAB

(Innehållsförteckningarna hittar du på hemsidan, [här](#))

Agricultural History Review

Agricultural History

Environment and History

Environmental history

Études rurales

Estudis d'Història Agrària

Food and History

Forest History Today

Fra Kvangård til Humlekule

Garden History

Histoire and Sociétés Rurales

Jord og gjerning

Journal of Ethnobiology

Landbohistorisk Tidsskrift

Norsk Veterinärhistorisk Selskap

Petits Propos Culinaires (PPC)

Rural History

Sociologia Ruralis

Vegetation History and Archaeobotany

Zandera

Zeitschrift für Agrargeschichte und Agrarsoziologie

genom att mejla kslab@ksla.se. Vi skickar den antingen i pappersformat eller som skannad pdf. Kostnaden per artikel är 100 kr mot faktura. Forskare på akademisk nivå kan på vanligt vis beställa artiklarna genom LIBRIS fjärrlånesystem utan kostnad.

Titlarna som återfinns här (se ovan) utgör ungefär hälften av de utländska tidskrifter vi har. Om ni är intresserade av någon av de andra tidskrifterna eller av äldre upplagor av de som är upplagda, kontakta oss!

ANH:s nyhetsbrev ges ut av enheten för de areella näringarnas historia vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien. (ISSN 2000-6179)

Osignerade artiklar har skrivits av redaktören.

Om du vill prenumerera eller avanmäla dig, kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se.

Ladda ned informationsbroshyren om biblioteket [här](#).